

Salvat-Papasseit reviu en unes cartes inèdites

ARXIU

JORDI PLAY

El poeta Joan Salvat-Papasseit (1894-1924) reviu, com a escriptor socialista que canvia de llengua, a favor del català, en unes cartes, inèdites, enviades al director de 'Sabadell Federal', Joan Puig Pujol, el 1916-17.

Un conjunt de vint cartes i onze postals inèdites de Joan Salvat-Papasseit, la majoria de les quals estan firmades amb el pseudònim de l'articulista polític, serà subhastat a Barcelona. La correspondència dirigida a Puig Pujol revela unes dades clau sobre el canvi de llengua de l'articulista socialista.

Joan Salvat-Papasseit va decidir-se a escriure articles en català als vint-i-dos anys acabats d'estrenar perquè aspirava a la formació d'un partit socialista "actuant de la manera més catalana possible". Ho comunica el 20 de juny de 1916 al director de *Sabadell Federal*—setmanari on publica, fa algunes setmanes, unes *Glosas de un socialista*, en castellà, que aviat deixarà d'escriure— en la carta que acompanya el seu primer article en català ("La Nacionalitat i el Socialisme"). La lletra forma part d'un lot de vint cartes i onze postals, escrites el 1916 i 17 pel futur poeta al sabadellenc Joan Puig Pujol, que el dia 9 de març

posarà a la venda la Casa de Subhastas de Barcelona, al preu de sortida de dos milions de pessetes. En la carta del 20 de juny, Salvat, membre de la Joventut Socialista Barcelonesa, li diu que el partit socialista català serà "anticatalanista". Llavors el catalanisme era una bandera exclusiva de la Lliga, el gran enemic de l'esquerra. Salvat explica que "és precís fer propaganda en català per a que'l poble ens entengui" i deixa ben clar que els articles successius seran en català "perquè algú ha dit que'l meu socialisme semblava un socialisme a lo madrileny."

Les trenta-tres lletres són inèdites i d'un valor excepcional.

Contenen dades biogràfiques noves. Per exemple, que es fa enviar la correspondència i el setmanari a ca la promesa—tret del curt període que van renyir—, perquè la mare està tranquil·la "creient-se que no escric enlloc." L'escriptor, havia dit a Puig Pujol en la primera carta, el 6 de març del 16, ha estat processat "per excitació a la sedició". Els articles sediciosos els havia publicat, signats Gorkiano, des del 1914, a *Los Miserables*. També havia col·laborat a *La Justícia Social*, de Reus, òrgan de la Federació Catalana del PSOE.

En aquesta primera carta, Salvat demana a Puig Pujol de prosseguir, al setmanari sabadellenc,

El socialista que no vol semblar madrileny

El socialisme, el canvi de llengua i l'admiració per Ors són tractats per Joan Salvat-Papasseit, "Gorkiano", en les seves cartes enviades al sabadellenc Joan Puig Pujol, com constaten aquests fragments seleccionats, del 1916.

Processat per excitació a la sedició

6.3.16. [...] S'ha fet la vista d'un procés que se'm seguia per excitació a la sedició; he canviat de domicili, i altres coses que s'han coaligat per no deixar-me en repòs [...] Tindríeu inconvenient a cedir-me una secció fixsa en lo vostre periòdic?

"Posem-nos d'acord sobre la secció"

Barcelona 16.4.16. Benvolgut company Puig Pujol: He tardat a contestar-vos per culpa de les eleccions primer, i per lo que després de les eleccions ha sigut. Ara, ja més tranquil, triomfants a Sabadell vosaltres i nosaltres vençuts a Barcelona, he pres la ploma per a contestar la lletra última que m'haveu enviat.

Posem-nos d'acord sobre la secció fixsa que m'haveu concedit en el vostre brillant setmanari. Jo m'he fet el propòsit de publicar en un volum la meva secció *Glosas de un socialista*. Aquesta secció fou començada en *Los Miserables*, continuada en *Energia*, i sense continuació amb motiu de la mort d'aquest últim periòdic. S'han publicat amb tot, sols quatre gloses. ¿Podria tornar a començar-la en forma de follet a *Sabadell Federal*? [...]

Fa? Si es possible contestar-me i començar-me deseguida. Per aquest motiu, i perque no tingueu recansa sobre si soc o no mereixedor de publicar a *Sabadell Federal* en la forma que us demano, inclueixo en aquesta lletra l'article que dedicat a mi publicà l'Angel Samblancat en *Los Miserables* i que, podeu estar segur, si bé és un elogi per part meva immerescut, ell tornaria a subratllar-lo amb la mateixa convicció que'l dia que'l va escriure.

Estremada afinitat entre Marx i Pi i Margall

21 d'abril de 1916. Volgut company Puig, [...] Jo espero que els llegidors de *Sabadell Federal* per l'estremada afinitat que hi ha entre el programa d'en Marx i el d'en Pi i Margall reculliran el meu llibre, tallant cada setmana el folletí. [...]

Com que aquest llibre és la primera manifestació que jo faig del meu temperament de bo o mal pensador del Socialisme, i tota la meva situació fins ara ha sigut com a socialista també, cal dir sense vanitat que per això m'ha citat el meu excels amic Eugeni d'Ors en el seu *Glosari* del dia 6 de maig de 1915. De tot el que porto dit en diferents periòdics (*La Justicia Social*, *Talión*, *Los Miserables*, *Hdo. de Aragon* i *Energia*, més en la meva campanya contra el flamenquisme en agost de 1914) penso, treta la palla, diguem lo que amenitza molts articles per no fer-los pesats, inclou-ho en les "Glosas". Si no he dit molt de bo, quelcom ja pot guardar-se a pesar de ser meu. Schiller fou xiulat la primera vegada. Com que no fou covard asolí el triomf. Jo penso es-

tudiar molt i escriure poc. Aixís es diu quelcom que mereix ser estimat un jorn o altri.[...] Vostre i per la llibertat.

Plomes que semblen escombres

30.5.16. [...] Perdoneu-me: la ploma escriu malament. Estic a l'Ateneu Enciclopèdic i les del Ateneu sempre semblen escombres. Visca la pau del món.

"Aspiro al partit socialista català anticatalanista"

20.6.16. Amic Puig Pujol, [...] Junt amb l'original per a las glosas, vos envio un article en català per a que'l publiquen, si no hi ha inconvenient, en el número corresponent a la setmana vinenta. Com que's el primer que faig en català, si hi trobeu quelcom ho deixo a la ma vostre.

A aquest el del nacionalisme dec dir-vos que aspiro a la formació d'un partit socialista a Catalunya actuant de la manera més catalana possible, i més anti-catalanista, perquè aquí la burgesia té una característica ben diferent del reste d'Espanya. Un partit socialista català anti-catalanista, perquè és precis fer propaganda en català per a que'l poble ens entengui, lo que no li es tan facil en llengua castellana, sobretot en les propagandes orals. Així es veurà en els meus articles successius. Us anticipo això perquè algu ha dit que'l meu socialisme semblava un socialisme a lo madrileny.

"Puc escriure petits articles en català"

13.7.16. [...] Amb motiu de les actuals dificilíssimes circumstàncies, us prego que, temporalment, deixeu de publicar el folletó del meu llibre. Ja comprendreu que, escrivint "alguna" que altra glosa cada setmana, com faig, forçosament aquestes tindrien de reflexar l'estat actual; lo qual no deixa de ser perillós; [...]

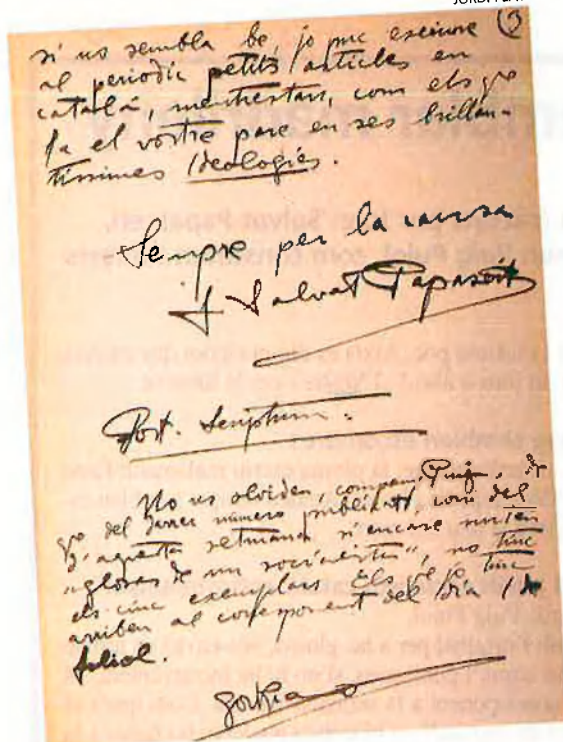
Com que lo promes es deute, abans del dilluns tindreu en vostre poder l'article "El cas de Catalunya". Els nombres de *Sabadell Federal* i de *Teatralia*, així com la correspondència, envieu-ho al carrer del Carme 108-2ª o sigui a casa meva. He renyit (crec que sols serà uns dies) amb la meva promesa. Suposo que'l motiu d'aquesta lletra no el pendreu com a claudicació de cap mena. [...] De totes maneres, si us sembla bé, jo puc escriure al periòdic petits articles en català, mentrestant, com el que fa el vostre pare a ses brillantíssimes ideologies.

Sempre per la causa.

La mare pateix si sap que el seu fill escriu

16.7.16. [...] Voleu tornar a escriure'm a casa de la meva promesa com abans? Allí rebo la correspondència millor, perquè la meva mare no s'entera de res i està tranquila creient-se que no escriu enlloc. [...]

JORDI PLAY

Salvat-Papasseit firma les cartes 'Gorkiano'. En una d'elles, però, ho fa, a més, amb el seu nom.

i en forma de fulletó, amb les *Glosas de un socialista*, secció que havia escrit a *Los Miserables* i *Energía*. A les cartes, signa també Gorkiano, però quatre mesos després, en la del 13 de juliol del 16, ho fa amb el seu nom per comunicar-li que deixa de fer la secció i que incrementarà les col·laboracions en català.

Els textos transpiren un abrandat esperit revolucionari i acaben amb frases com "per la llibertat", i "per la causa". *Sabadell Federal* (1913-1917) era portaveu del Partit Federal. El seu director, fill del dirigent federal, i també escriptor, Josep Puig Cassanyes, seria conseller de Finances del darrer Ajuntament republicà de Sabadell i, en esclatar la guerra, la Generalitat el nomena delegat de Banca de Sabadell. Deixarà inèdit, en morir el 23 de gener de 1973, als 82 anys, un text sobre Salvat on transcriu fragments de

les cartes rebudes, segons recull Andreu Castells el 1978 en un volum de l'obra *Sabadell. Informe de l'oposició*. Però en una història de la premsa local, Puig Pujol omet que va ser director del setmanari i que Salvat hi va col·laborar junt amb Alomar, Corromines i Rovira i Virgili.

Castells diu que Salvat va entrar en contacte amb *Sabadell Federal* per mitjà d'un altre sabadellenc, Plató Peig. El co-caïnòman Peig era membre de la colla del Bar del Centro de Barcelona, de la qual també formava part, més esporàdicament, Salvat i, sobretot, el que consideraven el primer escriptor revolucionari d'Espanya, Angel Samblancat –llavors el candidat menys votat dels federals–, l'ídol de Salvat i Puig Pujol. Salvat proposa al director de reproduir l'elogi que Samblancat li havia dedicat a *Los Miserables*, cosa que fa. Salvat i Puig, segons les cartes, estan preocupats per ell, llavors amagat.

El 18, Salvat recollirà els articles en castellà a *Humo de fábrica* com a testimoni d'una època tancada. El 17, quan edita la revista *Un enemigo del Poble*, on col·labora Puig Pujol, escriu només en català. I el 16 havia començat a fer poemes, en català.

Las cartes pertanyen a un període pobre de la seva correspondència publicada a Eds. 62 el 1984 per Amadeu-J. Soberanas. Descobreixen, entre moltes més coses, la gran influència que Xènius i el glossari van exercir sobre el Salvat pensador i articulista. Ens diuen que ha escrit un manifest socialista contra la Lliga. Fan saber que escriu a l'Ateneu Enciclopèdic, amb unes plomes que "sempre semblen escombres". I reporten la significant informació que gràcies a la "galanura" del català dels articles que Puig Pujol escriu a la revista *Teatralia*, i al català dels articles ideològics del seu pare, Puig Cassanyes, tots elogiats per Salvat, veu que es pot fer articulisme en català sense deixar de ser d'esquerres.

Lluís Bonada

FUNDACIÓ
Caixa de Sabadell

20

Aniversari

PREMI

SANT JOAN

CAIXA DE

SABADELL

Termini de presentació: fins al 31 de març del 2000 Atorgament: Juny del 2000
Dotació: 22.000 euros (3.660.492 ptes.)

CONVOCATÒRIA 2000